

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS HELMI-ELINYMPÄRISTÖOHJELMASTA 2021-2030

1. Helmi-elinympäristöohjelman tausta ja valmistelu

Lähes puolet Suomen luontotyypeistä ja 12 % Suomen lajeista on uhanalaisia. Suurin syy uhanalaistumiskehitykseen on elinympäristöjen väheneminen ja laadullinen heikkeneminen. Suomi on sitoutunut omalta osaltaan pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen. Tämä edellyttää nopeita ja kattavia toimia. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kohdassa 3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi asetetaan tavoitteeksi pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa ja saavuttaa YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteet. Yksi keskeisistä hallitusohjelman toimenpiteistä on toteuttaa heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantamiseen tähtäävä toimintaohjelma.

Ohjelma on laadittu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen edustajista koostuvassa työryhmässä. Työryhmän työtä on ohjannut laaja-alainen sidosryhmistä koostuva ohjausryhmä. Ohjelman valmistelun aikana on kuultu eri elinympäristöjen sekä ennallistamisen ja luonnonhoidon asiantuntijoita kahdella kommentointikierroksella, jonka lisäksi ohjelmaluonnoksen kommentointiin on järjestetty sidosryhmien kuulemistilaisuus ja avoin kommentointi Ota kantaa –palvelussa.

Ohjelma oli Lausuntopalvelun kautta lausunnoilla 20.4.-12.5.2021. Lausuntoja annettiin yhteensä 31 kappaletta. Lausunnon antoivat Bioenergia ry, BirdLife Suomi ry, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen hankekoordinaattori, Etelä-Pohjanmaan liitto, Etelä-Savon maakuntaliitto, Kainuun liitto, Kalatalouden keskusliitto, Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen ELY-keskus, Korkeasaaren eläintarhan säätiö, Kymenlaakson liitto, Maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus, Metsäteollisuus ry, OTSO Metsäpalvelut Oy, Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Savon ELY-keskus, Suomen kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen luonnonsuojeluliiton Kymenlaakson piiri ry, Suomen luontopaneeli, Suomen metsäkeskus, Suomen metsästäjäliitto, Suomen riistakeskus, Suomen Vesiensuojeluyhdistysten liitto ry, Uudenmaan ELY-keskus, Uudenmaan liitto ja WWF Suomi.

Lausunnon antajat kannattivat Helmi-ohjelmaa, sen tavoitteita ja toteuttamista yksimielisesti. Helmi-ohjelma nähtiin tärkeäksi osaksi luontokadon pysäyttämistä Suomessa. Ohjelman tavoitteiden ja niiden saavuttamiseen tähtäävien toimenpide-ehdotusten katsottiin kokonaisuudessaan olevan erinomainen lähtökohta sille, että uhanalaisten luontotyyppien ja niihin sidoksissa olevien uhanalaisten lajien tilannetta saadaan parannettua. Lausunnonantajat katsoivat, että suojelualueverkostossa sekä muilla arvokkailla luontoalueilla on paljon hoito- ja

kunnostustarpeita, joihin ei ole tähän mennessä pystytty riittävästi vastaamaan puuttuvien resurssien takia. Vaikka Helmi-ohjelma nähtiin laajana ja monipuolisena kokonaisuutena, joka sisältää monia todennäköisesti vaikuttavia toimia, todettiin toimien vaikuttavuuden eri elinympäristöjen kokonaisongelmiin nähden vaihtelevan. Osassa lausuntoja ohjelman numeerisia tavoitteita pidettiin melko alhaisina elinympäristöjen tarpeisiin nähden. Erityisesti tämä nousi esiin pienvesien osalta. Toisaalta lausunnonantajat tunnistivat pienvesiin liittyvät osaamis- ja tietopuutteet ja sen, että pienvesien kunnostus on ollut toistaiseksi vähäistä. Metsien suojelun ja ennallistamisen kohdalla lausunnoissa nousivat esiin EU:n biodiversiteettistrategian kunnianhimoiset tavoitteet, joihin Helmi-ohjelman ei katsottu riittävästi vastaavan. Soiden suojelun ja suojelualueiden ulkopuolisten soiden ennallistamisen tavoitteet katsottiin myös olevan tarpeisiin nähden alhaisia.

Lausunnonantajat katsoivat, että Helmi-ohjelma on laadittu ministeriöiden välisessä yhteistyössä ja laajasti sidosryhmiä ja asiantuntijoita kuullen, ja että ohjelman myötä on jo nyt syntynyt hyvää yhteistyötä myös kuntien, järjestöjen, muiden viranomaistahojen ja maanomistajien välillä.

Erityisen tärkeänä nähtiin, että Helmi-ohjelman toimenpiteet perustuvat vapaaehtoisuuteen, vaikka haasteena silloin on, että suojelutoimia ei voida aina kohdistaa aktiivisesti tietyille alueille tai aluekokonaisuuksille. Riskinä nähtiin, että vapaaehtoisuuden periaate voi vaikeuttaa kokonaisuuksien muodostamista ekologisen hyödyn kannalta tehokkaasti. Tämän vuoksi lausunnoissa haluttiin kiinnittää erityistä huomiota viestintään, neuvontaan ja vuoropuheluun erityisesti maaomistajien kanssa siten, että toimenpiteet voidaan kohdistaa jouhevasti ja kustannustehokkaasti luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisille alueille.

Suurimpana huolenaiheena lausunnoissa nähtiin ohjelman resursoinnin epävarmuus ja etenkin ELY-keskusten ja Suomen metsäkeskuksen henkilöstöresurssien vähäisyys ja määräaikaisuus. ELY-keskusten vakituisen henkilöstön vähäisestä määrästä oltiin huolissaan ja heidän osuutensa nähtiin tärkeäksi Helmi-ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa. Lausunnoissa katsottiin, että osa tehtävistä, kuten ohjaus- ja organisointityöt, on hoidettava jo entuudestaan ylikuormittuneen vakituisen henkilöstön voimin. Lisäksi katsottiin, että rahoituksen jatkosuunnittelussa tulee turvata valtionhallinnon ulkopuolisten toimijoiden mahdollisuus saada rahoitusta, sillä omarahoituksen järjestäminen voi olla monelle toimijalle hankalaa.

Lisäksi lausunnoissa tuotiin esiin kuntien ja maakuntien roolin selkeyttäminen ohjelman toimeenpanossa sekä kaavoituksen ja viheryhteyksien tärkeys Helmi-alueiden valinnassa ja ekologisten kokonaisuuksien suunnittelussa. Myös kunnissa kaavoituksen yhteydessä kerättävän luontotiedon hyödyntäminen sekä Helmi-ohjelmassa kertyvän luontotiedon jakaminen kunnille koettiin tärkeäksi.

Useissa lausunnoissa nähtiin tärkeänä, että METSO- ja Helmi-ohjelma säilyvät itsenäisinä ohjelmina tiiviissä yhteistyössä toimien, jotta yhteinen päämäärä metsien monimuotoisuuden turvaamisesta saavutetaan kustannustehokkaasti ilman päällekkäisiä toimenpiteitä. Helmi-ohjelman kautta METSO-ohjelmassa voidaan toteuttaa metsien ennallistamisen ja luonnonhoitotoimenpiteitä myös suojelualueilla ja valtion monikäyttömetsissä, mikä nähtiin hyvänä lisäyksenä metsäisten elinympäristöjen tilan parantamiseen. Metsien osalta lisäystarpeena esiin nousi ELY-keskusten rooli metsäisten luontotyyppien hoidossa, joka luonnoksessa on rajattu suojelualueilla, rajauskohteilla tai Natura-alueilla tapahtuvaksi. Huomattava osa uhanalaisesta lajistosta esiintyy kuitenkin muilla kuin metsien rajauspäättös- tai suojelukohteilla. Nähtiin, että ELY-keskusten olisi perusteltua osallistua lajiensuojelun näkökulmasta hoitotoiminen järjestämiseen suojelualueverkon ulkopuolisissa metsäisissä

elinympäristöissä erityisesti silloin, kun talousmetsien luonnonhoitohankkeet eivät sovellu pienimuotoisten toimien sujuvaan järjestämiseen.

Lausuntojen pohjalta tehtiin periaatepäätöstekstiin yksittäisiä tarkennuksia ja lisäyksiä. Helmi-ohjelman tavoitteet on asetettu asiantuntijakuulemisten pohjalta huomioiden ekologiset tarpeet ja toimenpiteiden toteuttamismahdollisuudet ohjelman aikana. Tavoitteista on neuvoteltu työryhmässä ja ohjausryhmässä ja ne on katsottu kunnianhimoisiksi, mutta toteuttamisen näkökulmasta maksimitavoitteiksi. Helmi-ohjelman etenemistä ensimmäisinä toimintavuosina ja tavoitteiden vastaamista EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteisiin tarkastellaan ohjelman ensimmäisessä väliarvioinnissa 2024.

Helmi-ohjelman toimeenpanossa suojelun ja kunnostustoimien vapaaehtoisuus maanomistajille on keskeinen periaate. Ohjelman laadinnassa tunnistettiin vapaaehtoisuuden aiheuttamat haasteet etenkin laajojen Helmi-alueiden sekä soidensuojelussa vesitaloudellisten kokonaisuuksien muodostamiselle. Ohjelman hyväksyttävyyden ja toimeenpanon onnistumisen kannalta vapaaehtoisuuden periaatteesta ei katsottu olevan kuitenkaan syytä poiketa.

Valtionhallinnon henkilöstöresurssit ovat ratkaiseva tekijä ohjelman toimeenpanossa. Helmi-ohjelmaa laadittaessa pyrittiin arvioimaan toimenpiteiden aiheuttama henkilöstötarve. Vakituisten henkilöstön rooli Helmi-ohjelmassa on keskeinen määräaikaisen henkilöstön lisäksi. Helmi-ohjelman toimenpiteitä sitoudutaan toteuttamaan siinä määrin kuin se on resurssien puitteissa mahdollista. Helmi-ohjelman rahoituksesta päätetään julkisen talouden suunnitelmaa ja talousarviota koskevissa menettelyissä, jolloin myös henkilöstöresurssit käsitellään.

Lausuntojen perusteella maakunnat lisättiin kutsuttavaksi alueellisiin yhteistyöryhmiin. Helmi-alueita suunniteltaessa pyritään toimenpiteitä keskittämään erityisiin monimuotoisuuskeskittyymiin, joista ohjelmassa on esimerkkejä. Esimerkkitapausten lisäksi Helmi-alueita suunniteltaessa voidaan huomioida voimassa olevat kaavamääräykset ja maakuntakaavojen viheryhdydet. Helmi-ohjelmassa on oma toimenpiteensä tietojärjestelmiin ja avoimeen paikkatietoon liittyen, jossa myös kuntien luontotietoon liittyvät tarpeet pyritään huomioimaan.

Jotta toimet metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi olisivat mahdollisimman vaikuttavia käytössä olevien resurssien suhteen, päätettiin ELY-keskusten tekemiä metsäluonnon ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä toimenpiteissä 17 ja 22 kohdistaa suojelualueiden ja -rajausten sekä Natura-alueiden lisäksi myös lajistollisesti arvokkaille kohteille suojelualueiden ulkopuolella luonnonsuojelulaissa tarkoitettujen lajien elinympäristöjen kunnostukseen ja hoitoon. Tällöin sovelletaan luonnonsuojelulain 6 a §:n mukaista tukea. Tukea voidaan maksaa vain toimenpiteille, joihin ei ole osoitettu muuta julkista rahoitusta kuten Kemera-tukea tai vuoden 2024 alusta käyttöön otettavan uuden metsätalouden kannustejärjestelmän tukia.

2. Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteet ja keskeisimmät linjaukset

Helmi-ohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa muun muassa suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla lintuvesiä, perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä kunnostamalla pienvesi- ja rantaluontoa. Tavoitteena on myös edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua, hiilensidontaa sekä muuta ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen sopeutumista.

Helmi-ohjelmassa asetetaan vuoteen 2030 ulottuvat määrälliset ja laadulliset tavoitteet elinympäristöjen kunnostukselle sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ohjelma toteutetaan 40 toimenpiteellä, joihin kuuluu kunnostuksen ja hoidon toimien lisäksi myös poikkileikkaavia ohjelman tietopohjaan sekä viestintään ja sidosryhmäyhteistyöhön liittyviä toimenpiteitä. Lisäksi ohjelmassa on laadittu toimenpiteet ohjelman edistymisen ja vaikuttavuuden seurannalle.

Helmi-ohjelman toimeenpano tulee olemaan keskeinen osa Suomen toimia EU:n biodiversiteettistrategian toteuttamiseksi elinympäristöjen hoidossa ja ennallistamisessa. Helmi-ohjelman toimenpiteillä parannetaan kaikkiaan lähes 40 luontodirektiivin luontotyypin ja lukuisten lajien suojelutasoa.

Luonnon monimuotoisuutta turvaavat ja palauttavat, hyvin kohdennetut ennallistamis- ja kunnostustoimet tukevat lajien ja luontotyyppien sopeutumista ilmastonmuutokseen. Rakenteeltaan ehjien ja toimivien ekosysteemien säilyminen edesauttaa ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja tarjoaa hyvinvoinnille välttämättömiä ekosysteemipalveluita. Helmi-ohjelma toteuttaa osaltaan kansallisia vieraslajien hallintasuunnitelmien linjauksia siten, että haitalliset vieraskasvilajit pyritään hävittämään kaikilta kohteilta, joilla Helmi-ohjelmassa tehdään muita ennallistamis- ja kunnostustoimia.

Helmi-ohjelman tavoitteena on tarkastella elinympäristöjä ja niiden tarvitsemia ennallistamis- ja hoitotoimia laajoina kokonaisuuksina yksittäisten kohteiden sijaan. Tätä tavoitellaan sekä Helmi-alueiden perustamisella että teemakohtaisten toimenpiteiden keskittämällä muun muassa valuma-alue-tarkastelun avulla.

Helmi- ja METSO -ohjelmat parantavat yhdessä metsäluonnon monimuotoisuuden tilaa. Helmi- ja METSO-ohjelman yhteistyöllä tavoitellaan aikaisempaa laajempia elinympäristöjen keskittymiä, joissa tehdään sekä suojelun että luonnonhoidon toimenpiteitä entistä vaikuttavammin. Vuosina 2021–2025 Helmi-ohjelmassa toteutetaan METSO-ohjelmaa täydentäviä metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteitä. Helmi-ohjelman periaatepäätöksen yhteydessä päätetään, että ennen valtioneuvoston nykyistä METSO-ohjelmaa koskevan periaatepäätöksen päättymistä valmistellaan päätös itsenäisen METSO-ohjelman jatkosta. Työn pohjana on tässä periaatepäätöksessä esitetyt toimenpiteet ja tavoitteet metsäteemalle 2026-2030, minkä lisäksi valmistelutyössä huomioidaan nykyisen METSO-ohjelman arvioinnin ja Helmi-ohjelman väliarvioinnin tulokset.

Perinnebiotooppeihin kohdistuvat Helmi-ohjelman tavoitteet toteutetaan pääosin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) mukaisella EU-osarahoitteisella Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmalla. Osana Helmi-ohjelman valmistelua luonnonsuojelulakiin tehtiin vuonna 2020 muutos, jonka nojalla voidaan tukea arvokkaiden elinympäristöjen, kunnostusta ja hoitoa. Tämän tuen avulla pyritään kunnostamaan uusia perinnebiotooppikohteita ja siten lisäämään maaseutuohjelmalla jatkuvasti hoidettavien perinnebiotooppikohteiden määrää sekä hoitamaan luontoarvoiltaan erityisen arvokkaita, pienialaisia kohteita.

3. Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteet ja niiden toimeenpano

Helmi-ohjelman elinympäristökohtaisissa teemoissa on kaikkiaan 30 toimenpidettä, joista osa koostuu vielä useammasta alatoimenpiteestä. Tämän lisäksi poikkileikkaavien teemojen toimenpiteitä on kymmenen.

Toimenpiteiden toteuttamisesta ovat vastuussa ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Lisäksi toteuttamiseen osallistuu molempien ministeriöiden hallinnonalojen organisaatioita. Ohjelman toteuttamiseen osallistuu myös muita toimijoita, kuten kuntia, järjestöjä, yhdistyksiä, paikallisyhteisöjä sekä muita ympäristö- ja metsäalan toimijoita. Toimenpiteitä tehdään sekä hallinnonalojen organisaatioiden itse toteuttamana että ostopalveluina ja hankkeina. Lisäksi Helmin toimia toteuttavat esimerkiksi järjestöt ja kunnat muun muassa valtion avustuksilla rahoitettuna.

4. Helmi-alueet keskittävät toimenpiteet laajoiksi kokonaisuuksiksi

Helmi-alueet ovat monimuotoisuuden kannalta tärkeitä elinympäristöjen keskittymiä, joilla tehtävät kunnostus- ja hoitotoimet kohdennetaan laajoiksi kokonaisuuksiksi. Helmi-alue voi olla joko toisiinsa kytkeytyneiden, kunnostettavien elinympäristöjen yhtenäinen kokonaisuus tai yksittäisistä Helmi-kohteista muodostuva tiheä verkosto. Helmi-toimenpiteitä tehdään myös muualla kuin Helmi-alueilla.

Helmi-alueilla eri toimijoiden yhteistyö suunnittelussa ja toteutuksessa lisää yksittäisten toimenpiteiden vaikuttavuutta. Toimet kohdennetaan useiden maanomistajien maille vapaaehtoisuuteen perustuen, jolloin toimenpiteet tukevat entistä paremmin suojelualueverkoston kytkeytyvyyttä ja vähentävät elinympäristöjen pirstoutuneisuuden haittavaikutuksia.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne	Tavoite
1.	Perustetaan Helmi-alueita	30-50 kpl

5. Soiden suojelu ja ennallistaminen

Soidensuojelun tavoitteena on eri kasvillisuusvyöhykkeille ominaisten suotyyppien ja suo yhdistymätyyppien säilyminen edustavana ja toimivana verkostona. Soiden lisäsuojelua tarvitaan, jotta soiden uhanalaiset luontotyypit, suo yhdistymätyyppit ja lajisto voidaan turvata riittävässä laajuudessa ja näin pysäyttää suoluontotyyppien ja -lajiston uhanalaistumiskehitys.

Suojelu yksin ei riitä, vaan ihmistoiminnan seurauksena heikentyneiden soiden tilaa on parannettava ennallistamisen keinoin. Ennallistamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden avulla heikentynyt ekosysteemi pyritään palauttamaan mahdollisimman lähelle luonnontilaa. Ennallistamisen ensisijaisena tavoitteena on parantaa suoluonnon monimuotoisuutta. Samalla otetaan huomioon vaikutukset ilmastoon ja vedenlaatuun.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne	Tavoite
2.	Suojellaan soita maanomistajien kanssa vapaaehtoisesti neuvotellen	60 000 ha
3.	Ennallistetaan soita valtion ja yksityisillä suojelualueilla	30 000 ha
4.	Ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella	20 000 ha
5.	Ennallistetaan soita Metsähallituksen monikäyttömetsissä	9 300 ha
6.	Palautetaan vesiä suojelusoille ympäröiviltä alueilta	400 kpl

6. Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito

Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostuksen ja hoidon tavoitteena on turvata ja vahvistaa uhanalaisten ja taantuneiden vesi- ja rantalintujen poikastuottoa ja pesimämenestystä sekä parantaa niille tärkeiden elinympäristöjen tilaa ja muutonaikaisia ruokailu- ja levähtämismahdollisuuksia. Lintuvesien ja -kosteikkojen hoito kohdennetaan siten, että se täydentää mahdollisimman hyvin olemassa olevaa suojelualueverkostoa, turvaa uhanalaista vesi- ja rantalinnustoa ja parantaa kosteikkoluonnon tilaa.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne	Tavoite
7.	Kunnostetaan SPA-alueita ja muita suojelualueverkoston arvokkaita lintuvesikohteita	200 kpl
8.	Huolehditaan toimenpiteessä 7. kunnostettujen kohteiden hoidosta kunnostuksen jälkeen ja uusitaan tarvittavilta osin kunnostustoimenpiteet Helmi-kauden aikana.	100 kpl
9.	Perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja	500 kpl
10.	Käynnistetään vieraspetojen tehopyynti osalla toimenpiteessä 7. kunnostetuista kohteista	70 kpl
11.	Täydennetään linnuston rauhoitus- ja levähdysalueiden verkostoa vapaaehtoisin toimintamallein	150 kpl

7. Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito

Perinnebiotooppien kunnostuksen ja hoidon tavoitteena on pysäyttää perinnebiotooppien luontotyyppien uhanalaistuminen ja kääntää kehitys parantuvaksi. Tavoitteena on laadukkaasti hoidettujen perinnebiotooppien muodostama verkosto niistä riippuvaiselle lajistolle. Tämä vaatii arvokkaimpien perinnebiotooppikohteiden hoitoa ja samalla heikentyneiden kohteiden kunnostamista, jotta ne saadaan uudelleen jatkuvan hoidon piiriin.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne	Tavoite
12.	Nostetaan hoidossa olevien perinnebiotooppien alaa	52 000 ha
13.	Parannetaan perinnebiotooppien laatua kunnostamalla	26 000 ha
14.	Perustetaan perinnebiotooppien hoidon valtakunnallinen koordinaatioryhmä	-
15.	Perustetaan perinnebiotooppien hoidon alueelliset yhteistyöryhmät	-
16.	Vahvistetaan uuselinympäristöjen verkostoa kunnostamalla ja hoitamalla lajistoltaan arvokkaita uuselinympäristökohteita	150 kpl

8. Metsien suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito

Metsien suojelun, ennallistamisen ja hoidon tavoitteena on pysäyttää osaltaan metsäluontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja parantaa metsäluonnon monimuotoisuuden tilaa. Suojelualueverkoston tilaa ja kytkeytyvyyttä parannetaan suojelualueilla ja talousmetsissä tehtävillä ennallistamis- ja hoitotoimilla sekä kohdentamalla toimia alueille, joilla lajien ja luontotyyppien uhanalaisuus on suurinta. Talousmetsien monimuotoisuutta edistetään ympäristötukisopimuksilla ja luonnonhoitohankkeilla. Suojelua ja luonnonhoitoa kohdennetaan erityisesti uhanalaisen metsälajiston elinympäristöihin, uhanalaisimpiin metsäluontotyyppisiin sekä soiden ja kivennäismaiden vaihtumisvyöhykkeisiin.

8.1 Metsien suojelun, ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteet 2021–2025

Nro	Toimenpide, nimilyhenne	Tavoite
17.	Toteutetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä suojelualueiden metsissä Lisäksi tehdään kuluksia 750 hehtaaria eli noin 100 kpl	800 kpl
		750 ha
18.	Toteutetaan aktiivisia luonnonhoitotoimia valtion monikäyttömetsissä	2 850 ha
19.	Metsähallitus täydentää maastotarkastusten perusteella vuosina 2021-2022 alue-ekologista verkostoa. Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuus arvioidaan vuoden 2023 loppuun mennessä. Samalla selvitetään myös valtionmaiden metsiensuojelun tehostamistarpeet ja mahdollisuudet mukaan lukien EU:n biodiversiteettistrategian monimuotoisuustavoitteiden vaatimukset valtion maiden osalta.	-
20.	Perustetaan tukialueita luonnonsuojelualueiden läheisyyteen siten, että suojellaan kohteet säästöpuuhakuun jälkeen	-

8.2 Metsien suojelun, ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteet METSO-ohjelmassa 2026–2030

Seuraavia tavoitteita täsmennetään ja kohdennetaan METSO-ohjelmasta ja Helmi-ohjelmasta saatujen kokemusten perusteella ennen nykyisen METSO-kauden loppua asetettavassa laajapohjaisessa työryhmässä.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne	Tavoite
21.	Suojellaan metsiä maanomistajien kanssa vapaaehtoisesti neuvotellen	40 000 ha
22.	Toteutetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä suojelualueiden metsissä Lisäksi tehdään kuluksia 750 hehtaaria eli noin 100 kpl.	900 kpl
		750 ha
23.	Turvataan talousmetsien monimuotoisuutta yksityismetsissä ympäristötuen avulla Turvataan talousmetsien monimuotoisuutta yksityismetsissä luonnonhoidon avulla	20 000 ha
		2 000 ha
24.	Toteutetaan aktiivisia luonnonhoitotoimia valtion monikäyttömetsissä	2 490 ha

9. Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito

Pienvesien kunnostuksen tavoitteena on palauttaa ihmistoiminnan seurauksena heikentynyt pienvesi ja sen lähiympäristö häiriötä edeltäneeseen tilaan. Vesistön luontaisen rakenteen, kytkeytyneisyyden ja veden laadun palauttamisella turvataan uhanalaisten lajien elinympäristöjä ja luontotyyppisiä. Rantaelinympäristöjen hoidon tavoitteena on estää avointen luontotyyppien umpeenkasvu, turvata niiden luontainen häiriödynamikka ja lajiston elinolosuhteiden edellytykset. Pienvesien ja rantaluonnon kunnostuksessa valuma-alueiden tarkastelu ja arvokkaiden lähielinympäristöjen huomioiminen on ratkaisevaa vaikutusten turvaamiseksi. Toimenpiteitä pyritään kohdentamaan niin, että ne vahvistavat alueellisesti kytkeytyviä luontotyyppikokonaisuuksia sekä virtavesijatkumojä, jotka ovat luontotyyppi- ja lajisuojelun kannalta merkittävimpiä.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne	Tavoite
25.	Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita luonnonsuojelualueilla. Lähteet Purot Fladat ja kluuvit	350 kpl
		200 km
		40 kpl
26.	Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita suojelualueiden ulkopuolella. Lähteet Purot Fladat ja kluuvit Palautetaan vaellusyhteyksiä pienvesikohteille	700 kpl
		400 km
		40 kpl
		700 kpl
27.	Poistetaan vaellusesteitä pienvesistä valtion monikäyttömetsissä	970 kpl
28.	Selvitetään rantaelinympäristöjen tilaa ja kunnostustarpeita toimenpiteiden kohdentamiseksi	-
29.	Kunnostetaan ja hoidetaan rantaluontotyyppisiä suojelualueilla ja niiden ulkopuolella	200 kpl
30.	Perustetaan pienvesien kunnostuksen valtakunnallinen koordinaatioryhmä	-

10. Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö

Oikea-aikainen ja vaikuttava viestintä on tärkeää Helmi-ohjelman onnistumisessa. Viestinnällä lisätään ohjelman ja sen toimien tunnettuutta ja hyväksyttävyyttä. Näin varmistetaan sopivien luontokohteiden löytyminen ohjelmaan. Viestinnällä myös liitetään Helmi-ohjelma luontokatoa koskevaan julkiseen keskusteluun ja kerrotaan Helmin toimista luontokadon pysäyttämiseksi. Laajan toimijajoukon ohjelmassa korostuu vuorovaikutteisuus ja yhdessä tekeminen.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne
31.	Asetetaan Helmi-ohjelmalle laajapohjainen seurantaryhmä
32.	Asetetaan Helmi-ohjelmalle valtakunnallinen viestintäryhmä ja tehdään tarvittavat viestintätoimet
33.	Asetetaan alueelliset yhteistyöryhmät kullekin ELY-keskusalueelle
34.	Perustetaan koulutushanke luonnonhoidon ja ennallistamisen osaamisen lisäämiseksi
35.	Järjestetään Kunta-Helmi ja Järjestö-Helmi erityisavustushaut

11. Helmi-elinympäristöohjelman tietopohja ja seuranta

Kaikissa Helmi-ohjelman teemoissa on tarvetta inventoinneille ja selvityksille. Samoin tarvitaan Helmi-ohjelman elinympäristöjen luontotyyppeihin ja niillä eläviin lajeihin liittyvää tutkimusta. Helmi-ohjelmassa tehtävien inventointien, selvitysten ja tutkimuksen tulee auttaa ohjelman konkreettisten luonnon monimuotoisuutta parantavien toimien toteutusta tai liittyä toimenpiteiden vaikutusten seurantaan. Kohteiden sekä niiltä kerättyjen luontotietojen tulee olla myös paikkatietojärjestelmissä ja sen kautta eri toimijoiden käytettävissä.

Nro	Toimenpide, nimilyhenne
36.	Tarkistetaan Helmi-elinympäristöjä koskevat vähimmäisvaatimukset inventoinneille
37.	Inventoidaan ohjelman toimenpidekohteet ja tehdään tarvittavat laajemmat kartoitukset
38.	Tuetaan Helmi-tavoitteiden saavuttamista tarvittavilla selvityksillä ja tutkimuksella
39.	Kehitetään Helmi-toimenpiteiden paikkatiedolle tietomalli ja luodaan julkinen karttasovellus
40.	Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelman väli- ja loppuarvioinnit

Helmi-ohjelmassa tehtäville luonnon monimuotoisuuden tilaa parantaville toimenpiteille asetetaan selkeitä, mitattavia tavoitteita, joiden toteutuminen osoitetaan seurannalla. Seurannan tulee kattaa koko kunnostusprosessi lähtötilanteesta kunnostuksen jälkeiseen aikaan, jotta vaikutuksista saadaan selkeä kuva. Seurannat sisältävät sekä kaikille kohteille tehtävän toimenpiteiden toteutumisen seurannan että teemakohtaisia vaikuttavuusseurantoja. Helmi-ohjelman seurantojen toimenpiteet on eritelty teemakohtaisesti ohjelmapaperissa.

Ohjelman kuluessa arviointia tarvitaan ohjelman toimenpiteiden kehittämiseksi ja tarvittaessa resurssien uudelleen kohdentamiseksi. Ensimmäinen väliarviointi valmistuu vuoden 2024 alussa. Pääpaino on Helmi-ohjelman alkuvuosista saatujen kokemusten arvioinnissa, erityisesti METSO-ohjelman jatkokauden valmistelua varten. Väliarvioinnissa otetaan huomioon myös Helmi-ohjelman jälkeen valmistuvien EU:n biodiversiteettistrategian ja kansallisen biodiversiteetti-ohjelman tavoitteet.

Ohjelman toinen väliarviointi laaditaan vuoden 2027 alkuun mennessä. Pääpaino on ohjelman vaikuttavuuden ja mahdollisten muutostarpeiden arviointi ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi 2030 loppuun mennessä. Ohjelman loppuarviointi tehdään ohjelman päättymisen jälkeen 2031.

12. Helmi-elinympäristöohjelman kustannukset

Toimenpiteiden kustannukset ja niihin liittyvät henkilötyövuosimäärät on laskettu koko ohjelmakauden ajaksi eli kymmenelle vuodelle. Ohjelman arvioitu kokonaiskustannus on noin 755 miljoonaa euroa eli keskimäärin noin 75,5 miljoonaa euroa vuodessa sisältäen henkilöstökulut. Kokonaiskustannuksia tarkasteltaessa tulee huomioida, että mukana on myös METSO-ohjelman jatkoon (2026-2030) sisältyvät metsiensuojelukustannukset maanomistajille maksettavista korvauksista ja kauppasummista, yhteensä noin 322 miljoonaa euroa. Ilman METSO-ohjelman kustannuksia Helmi-ohjelman kokonaiskustannukset ovat noin 423 miljoonaa euroa eli noin 42,3 miljoonaa euroa vuodessa. Kustannukset jakautuvat sekä ympäristöministeriön että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille. Helmi-ohjelman toimenpiteitä sitoudutaan toteuttamaan siinä määrin kuin se on resurssien puitteissa mahdollista. Helmi-ohjelman rahoituksesta päätetään julkisen talouden suunnitelmaa ja talousarviota koskevilla menettelyissä.

Helmi-ohjelman kustannuksia arvioitaessa on arvioitu myös toimenpiteiden vaatimat lisähenkilöstöresurssit. Kokonaisresurssitarve kymmenelle vuodelle on noin 1637 henkilötyövuotta eli noin 164 htv/vuosi. Ympäristöministeriön hallinnonalalle kohdentuu 76 % ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle 24 % lisäresurssitarpeesta. Lisäksi ohjelman toimenpiteitä toteutetaan ostopalveluina.

Arvio ohjelman kokonaiskustannuksien jakaantumisesta ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön momenteille on koottu seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon. Kohdentuminen voi muuttua 10-vuotisen toteutuskauden aikana suunnitelmien tarkentuessa ja riippuen toimeenpanevasta tahosta. Esimerkiksi suojelalueiden ulkopuolisten pienvesien kunnostustavoitteen jako toimijoiden kesken tarkentuu valtakunnallisen koordinaatioryhmän työn myötä ja samalla tarkentuvat myös momentit, joilta kunnostuksia rahoitetaan.

Taulukkoon on lisäksi kirjattu määrärahan tarve vuodelle 2021 verrattuna käytettävissä oleviin vuoden 2021 määrärahoihin ja lisästarve kehystasoon vuosille 2022-2025. Vertailu kehystasoon on suuntaa antava, sillä momenteilta rahoitetaan myös muita menoja ja Helmi-ohjelman tarkka osuus kunkin momentin kokonaismäärärahoista päätetään vuosittain. Kustannusten vertailu on tehty ilman METSO-ohjelman jatkosta aiheutuvia kustannuksia vuosille 2026-2030, koska valtioneuvoston on tarkoitus päättää erikseen METSO-ohjelman jatkosta vuonna 2025 tai vuoden 2026 alussa. Päätös METSO-ohjelman jatkosta ei vaikuta vuosien 2022-2025 määrärahatarpeisiin.

Momentti	Kokonais-kustannukset 2021-2030, milj.€*	Lisämäärärahatarve vuodelle 2021, milj. €*	Vuotuinen määrärahan lisäystarve verrattuna kehystasoon 2022-2025, milj.€/vuosi*
30.01.01	0,2	rahoitus on	vuotuinen tarve on +0,02 milj.€/vuosi
30.40.22	7,2	+0,7	2022 rahoituksesta on kehyksissä 0,03 milj.€, jolloin lisätarve on +0,7 milj.€, 2023-2025 vuotuinen tarve on +0,7 milj.€/vuosi
30.40.31	11,3	+1,1	vuotuinen tarve on 2022-2030 on +1,1 milj.€/vuosi
30.40.45	89,6	+1,7	vuotuinen tarve on 2022-2030 +1,7milj.€/vuosi
30.40.46	6,2	+0,3	vuotuinen tarve on 2022-2030 +0,3milj.€/vuosi
30.40.50	32,7	rahoitus on	2022 rahoitus on, 2023-2025 vuotuinen tarve on +3,3 milj.€/vuosi
30.64.50	4,9	rahoitus on	2022 rahoitus on, 2023-2025 vuotuinen tarve on +0,5 milj.€/vuosi
32.01.02	4,5	+0,5	vuotuinen tarve on +0,5 milj.€/vuosi
35.01.01	3,8	rahoitus on	2022 rahoitus on, 2023-2025 vuotuinen tarve on +0,4 milj. €/vuosi
35.10.21	141,1	rahoitus on	2022 rahoitus on, 2023-2025 vuotuinen tarve +0,4 milj.€/vuosi, jos Helmin osuus momentin sisäisessä jaossa pysyy 2021 tasolla.
35.10.52	97,1	rahoitus on	Ei lisärahoitustarvetta kehyspäätökseen nähden, jos Helmin osuus momentin sisäisessä jaossa pysyy 2021 tasolla
35.10.63	342,0	rahoitus on	Rahoitustarve 2022 +1,3 milj.€ ja vuosina 2023-2025 +2,6 milj. €/vuosi, jos Helmin osuus momentin sisäisessä jaossa pysyy 2021 tasolla.

* luvut on pyöristetty

Lisäksi Metsähallituksen monikäyttömetsissä tehtävien toimenpiteiden kustannuksiksi on kymmenen vuoden aikana arvioitu noin 14,3 miljoonaa euroa. Nämä rahoitetaan puunmyyntituloilla ja otetaan huomioon tulostavoitteessa.

Ohjelman kansallista rahoitusta voidaan käyttää myös hankerahoituksen omarahoitusosuuksina, jolloin ohjelman toimenpiteiden toteuttamiseen voidaan hakea esimerkiksi Euroopan unionin LIFE-hankerahoitusta.

13. Helmi-elin ympäristöohjelman vaikutukset

13.1 Taloudelliset vaikutukset

Helmi-elin ympäristöohjelma on huomattava taloudellinen panostus elinympäristöjen kunnostukseen ja hoitoon. Ohjelman keskimääräiset vuotuiset kustannukset ovat noin 75,5 miljoonaa euroa sisältäen henkilöstökulut. Kustannuksiin on laskettu mukaan METSO-ohjelman jatko 2026-2030. Helmi-ohjelmassa esitetyt henkilötyövuositarpeet 164 htv/vuosi on arvioitu nykyisen vakituisen henkilökunnan lisäksi, eli luonnonsuojeluhallintoon vuonna 2021 palkatut määräaikaiset Helmi-työntekijät (noin 120 htv) ovat ohjelman henkilötarveluvussa mukana.

Viranomaisten lisäksi Helmi-ohjelman arvioidaan työllistävän ostopalvelujen kautta inventoijia, suunnittelijoita, urakoitsijoita, laiduneläinyrittäjiä sekä muita Helmi-ohjelman konkreettisia kunnostus- ja hoitotöitä tekeviä toimijoita ja yrittäjiä. Työllisyysvaikutukset kohdentuvat erityisesti syrjäisemmille alueille ja aloille, joilla työllistymismahdollisuuksia muuten on vähän. Ennallistamis- ja kunnostustöiden työllisyysvaikutukset vaihtelevat elinympäristöittäin ja tarvittavien työläjien mukaan, mutta keskimäärin vaikutusten arvioidaan olevan noin 10 henkilötyövuotta miljoonaa euroa kohden. Näin ollen ohjelman työllisyysvaikutukset vuodessa olisivat noin 320 henkilötyövuotta, kun vuosittaisista ohjelman kustannuksista on ensin vähennetty maanomistajille maksettavat soidensuojelun ja METSO-ohjelman korvaukset. Toimenpiteiden kohdentuessa syrjäseuduille voi vaikutus olla alueellisesti tai paikallisesti merkittävä.

Ohjelmalla arvioidaan olevan positiivisia vaikutuksia yrittäjien investointien kannattavuuteen. Esimerkiksi hoito- ja kunnostustoimien arvioidaan laajentavan koneyrittäjän työmahdollisuuksia ja tasoittavan työtehtävien vuodenaikaisvaihtelua. Keskeinen epävarmuus yritystoiminnan syntymisessä sekä työllisyys- ja aluekehitysvaikutuksissa on se, kuinka riittäviä ohjelman kannustimet ovat: onnistuvatko ne houkuttelemaan uusia yrittäjiä alalle tai suuntaamaan nykyisten yritysten painopistettä luonnonhoitoon ja ennallistamiseen. Ohjelmaan kohdistuvan rahoituksen ennustettavuus ja siten toimenpiteiden kysynnän jatkuminen alueellisesti ovat ratkaisevia seikkoja investointipäätöksiä tehtäessä. Ennallistamista toteuttavia, ammattitaitoisia yrityksiä on tällä hetkellä vielä niukasti, ja toimenpiteiden toteuttajista voi tulla pulaa muun muassa erityisosaamista vaativilla kohteilla kuten hydrologisesti haastavilla soilla tai pienvesillä. Perinnebiotooppien osalta Helmi-ohjelman tavoitteiden saavuttaminen suuntaa EU:n yhteisen maaseutupolitiikan rahoitusta monimuotoisuuden kannalta merkittävimpien elinympäristöjen hoitoon.

Kun arvioidaan suojelusta tai luonnonhoidosta aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia, voidaan elinkeinorajoitukset tai mahdolliset vaikutukset luonnonvaratalouteen katsoa kielteisiksi talousvaikutuksiksi. Helmi-ohjelman suunnitelluilla tavoitepinta-aloilla vaikutusten arvioidaan kuitenkin olevan vähäisiä, eikä ohjelmalla siten katsota olevan haitallisia vaikutuksia luonnonvaratalouteen. Luonnonvarataloudellisia vaikutuksia arvioidaan tarkemmin viimeistään ensimmäisen väliarvioinnin yhteydessä.

13.2 Viranomaisvaikutukset

Ohjelman toimeenpano vaikuttaa ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön sekä niiden hallinnonalojen organisaatioiden toimintaan ja organisaatioiden välisiin suhteisiin. Ohjelman arvioidaan tehostavan ja lisäävän yhteistyötä sekä organisaatioiden välillä että niiden sisällä eri yksiköiden kesken. Tietojärjestelmien yhteensovittaminen esimerkiksi rajapintojen kautta helpottaa tiedonsiirtoa viranomaisten välillä ja auttaa Helmi-tavoitteiden

yhteensovittamista. Yhteistyön lisääntyminen on keskeistä myös ohjelman hyväksyttävyyden kannalta. Toimijoiden verkostoituminen ja aktiivinen yhteistyö voi parhaimmillaan laajentua myös muuhun luonnonvaroihin liittyvään viranomaistyöskentelyyn. Viranomaisresurssien riittävyteen liittyvät haasteet lisäävät epävarmuutta Helmin monimuotoisuustavoitteiden saavuttamisessa ja voivat rajoittaa eri toimijoiden välisen yhteistyön kehittämistä.

Arvioitu määräaikainen henkilöstöressurssitarve kasvattaa toteutuessaan luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen käytettävää henkilöressusimäärää huomattavasti. Tämän lisäksi Helmi-ohjelma työllistää kuitenkin myös organisaatioiden vakituista henkilökunta, jota luonnon monimuotoisuuteen liittyvissä tehtävissä on entuudestaan niukasti. Vakituista henkilökuntaa tarvitaan muun muassa määräaikaisten perehdyttämiseen ja ohjaamiseen sekä paikallistuntemusta vaativaan kohdevalintaan. Määräaikaisten runsas määrä tuo haasteita myös tiedonkulkuun ja kohteiden pitkäjänteiseen hoitoon sekä epävarmuutta usein henkilösuhteisiin perustuvaan toimivaan yhteistyöhön eri hallinnonalojen välillä. Viranomaisten sisäisen viestinnän onnistuminen on tärkeää koko ohjelmalle. Selkeällä viestinnällä voidaan tukea hallinnon välisten tehtävien ja vastuiden jakoa.

13.3 Ympäristövaikutukset

Helmi-ohjelma parantaa Suomen luonnon monimuotoisuuden tilaa ja edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua, ilmastonmuutoksen hillintää sekä muutokseen sopeutumista. Helmi-ohjelman toimenpiteillä parannetaan soiden, lintuvesien ja -kosteikoiden, perinnebiotooppien, metsien sekä pienvesien ja rantaluonnon tilaa. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti kyseisten elinympäristöjen luontotyyppeihin ja lajistoon sekä turvaavat niille ominaisten piirteiden säilymistä. Helmi-ohjelman toimenpiteiden arvioidaan parantavan kaikkiaan lähes 40 luontodirektiivin luontotyyppien suojelutasoa. Ohjelman toimenpiteillä on myös positiivinen vaikutus pölyttäjälajistoon erityisesti perinnebiotooppien kunnostuksen ansiosta. Toimenpiteiden merkittävin yhteinen vaikutus on luontoarvojen palautuminen ohjelman elinympäristökohteilla ja jopa niitä laajemmilla alueilla ennallistamisen ja hoidon seurauksena.

Suunnitteleamalla ja toteuttamalla laajoja, useita elinympäristöjä käsittäviä kokonaisuuksia toimenpiteiden vaikuttavuus paranee. Yhteistyöllä ohjelman ulkopuolisten toimijoiden kanssa voidaan kasvattaa toimenpiteiden vaikuttavuutta entisestään. Samalla pienennetään riskiä Helmitöiden vaikuttavuutta vähentävistä, kohteiden ulkopuolella tehtävistä toimista. Ilman riittävää yhteensovittamista on riskinä, että toimien vaikuttavuus jää pieneksi tai lyhytaikaiseksi. Näin voi käydä, jos esimerkiksi lintuvesien kunnostuksessa ei huomioida valuma-alueen kuormitustilannetta, tai jos kunnostettavien purojen reunametsien käsittely on liian voimakasta. Lisäksi etenkin soiden ennallistamistoimilla voi olla kielteisiä lyhytaikaisia ympäristövaikutuksia lähialueiden vesistöissä.

Koska ohjelma perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen, ei etukäteen ole täyttä varmuutta saadaanko ohjelman suojelukohteiksi monimuotoisuuden kannalta kaikkein arvokkaimpia kohteita ja vesitaloudellisia kokonaisuuksia. Samoin maanomistajien saaminen mukaan suunniteltaviin ennallistamis- ja hoitokokonaisuuksiin esimerkiksi Helmi-alueilla on epävarmaa. Kokemus ja tietopohja ennallistamis- ja kunnostustoimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa vaihtelevat elinympäristöittäin, mikä lisää epävarmuutta. Nämä epävarmuudet heijastuvat edelleen ohjelman monimuotoisuus- ja lajistovaikutuksiin. Viestinnällä on keskeinen rooli epävarmuuksien aiheuttamien riskien hallinnassa.

Helmi-ohjelman ilmastovaikutuksiltaan keskeisimpiä elinympäristöjä ovat suot, kosteikot ja metsät. Myös perinnebiotoopit sitovat hiiltä maaperään. Pitkällä aikavälillä suojelu-, ennallistamis- ja kunnostustoimet tukevat ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista

kohteiden ekosysteemien palautuessa kohti luonnontilaa. Ennallistamis- ja kunnostustoimenpiteiden ilmastovaikutukset ovat merkittäviä, mutta etenkin lyhyellä aikavälillä ne voivat olla sekä myönteisiä että kielteisiä. Kielteiset vaikutukset johtuvat kohteiden hiilitasapainon järkkymisestä lyhyellä aikavälillä toimenpiteiden jälkeen ennen kuin ekosysteemin palautuminen alkaa. Tämän vuoksi Helmi-ohjelmassa esimerkiksi soiden ennallistamistoimet suunnitellaan ja kohdennetaan ilmastovaikutukset huomioiden. Metsien ja soiden suojelun myönteinen vaikutus niin luonnon monimuotoisuuteen kuin ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja hillintään on merkittävä niiden toimiessa hiilivarastoina. Ohjelman toimet lisäävät lajien ja luontotyyppien ekologista ja toiminnallista kytkeytyvyyttä, mikä arvioidaan vaikuttavuudeltaan merkittäväksi sekä luonnon monimuotoisuuden että ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta.

13.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Helmi-ohjelman arvioidaan tuottavan useita myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia. Pääsääntöisesti elinympäristöjen ennallistaminen ja hoito edistävät kohteiden virkistys- ja luontoharrastuskäyttöä, mikä tukee luonnosta saatavia hyvinvointivaikutuksia. Esimerkiksi lintuvesien ja -kosteikoiden kunnostuksella on myönteisiä vaikutuksia lintukantoihin. Tämä mahdollistaa kestäväen metsästyksen jatkumisen ja luo lisää mahdollisuuksia lintujen tarkkailuun. Helmi-kohteilla on myös potentiaalia opetuskäytössä ja luontomatkailualalla. Kohteiden saavutettavuus sekä se, että moni ennallistetuista elinympäristöistä voi vaatia infrastruktuurin kehittämistä ennen kuin virkistys-, opetus- tai matkailutoiminta on mahdollista, luo epävarmuutta vaikutuksiin. Maisema-arvot kohoavat hoitotoimenpiteiden myötä esimerkiksi perinnebiotooppi- ja lehtokohteilla. Lisäksi perinnebiotooppien kunnostus ja lisääntyvä hoito voi luoda markkinoita uusille tuotteille, kuten luonnonlaidunlihalle.

Helmi-ohjelman myötä perinteinen käsitys koskemattoman luonnon suojelusta siirtyy kohti aktiivista luonnonhoitoa ja ennallistamista. Ohjelman hyväksyttävyyden kannalta periaate maanomistajien vapaaehtoisuudesta on tärkeä. Kulttuurin ja asenteiden muutos korostuu ohjelman yhteiskunnallisena vaikutuksena, sillä ohjelman lähtökohtana on tuoda eri elinympäristöjä ja niiden parissa työskenteleviä toimijoita yhteen. Helmi-ohjelma vaikuttaa myönteisesti maanomistajien ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksiin oman lähiluontonsa hoitoon lisäämällä keinovalikoimaa maanomistajien, kuntien ja järjestöjen luonnonhoitohankkeille. Vaikutusten voimakkuuteen ja ohjelman tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttaa alueellisen yhteistyön ja koordinoinnin onnistuminen ohjelman jalkauttamiseksi ja toimijoiden sitouttamiseksi. Viestinnällä on keskeinen rooli toimijoiden tavoittamisessa sekä ohjelman hyväksyttävyyden ja vaikuttavuuden lisäämisessä. Järjestö- ja Kunta-Helmi-erityisavustushaut edistävät osaltaan alueellista ja paikallista vaikuttavuutta ja yhteistyötä ja kehittävät monimuotoisuustyön valmiuksia eri sektoreilla.

Onnistuessaan Helmi-ohjelman viestintä parantaa ohjelman yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Helmi-ohjelmasta ja sen toimenpiteistä viestittäessä on mahdollista kertoa laajemmin Suomen luonnon monimuotoisuuden tilasta ja lisätä siten tietoisuutta ja eri toimijoiden panosta luonnon hyväksi tehtävään työhön.